

گفتو گوئیہ ک لہ گہاں ہاید گہر

فہلسفہ، کومہلگہ، تہ کنولوژیا، مروّش
فہلسفہ، کومہلگہ، تہ کنولوژیا، مروّش

گفتو گوئیہ ک لہ گہاں ہاید گہر

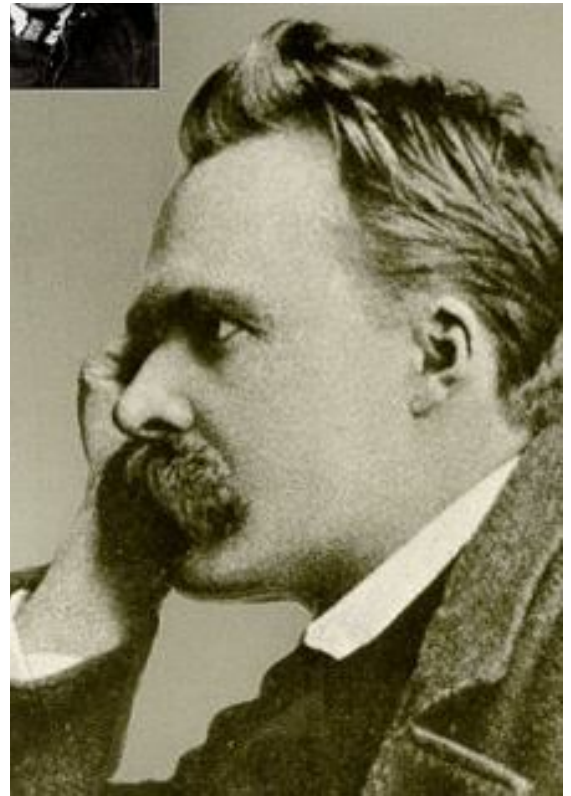


گفتو گوئی ریشارد فیسر، بوّعہ رہبی: نیسماعیلئہ لسہدہق
لہ عہ رہببہ وہ: لوقمانرہ نوف



به مه به سستی خستنه رووی
 بیروبو چوونی هایدگه رله بواره
 جیا وازه کانی وه ک (فه لسه فه ، کۆمه لگه ،
 ته کنؤلۆژیا و فه لسه فه یکانت و مروؤف... ئه م
 دیداره مانله گه ل هایدگه ردا ساز کرد.

* هندی بۆ چوونه هیه گۆرانی
 په یوه ندیه کۆمه لایه تیه کانکاریکی گرنگ
 یه کلاییکه ره وه یه له ئیستا دا و تاکه خالی
 دیاری کردنی ئابنده یه ، ئه مروودا وانه شزۆر
 ده بن وهیژه که شبه رده وامله زیاد بووندا یه ،



ئایا بۆ چوونی ئیوه له سه رئه محاله ته که به
 (گیانی سه رده م) ناسراوه وئه وه ی تاییه ته
 به چاکسازی کۆمه لگه وه ؟

ته نه اوه لامی دوایر سیارته ده مه وه ،
 چونکه ئه وانه ی پیشتی به رفرا وانبوون ،
 وه لامی شه ره وه لامیه که پیشتی چل
 سالی له یه که موانه مداله زانکوی فرایبوک
 له سالی (۱۹۲۹) وتمه وه وئه ورسته یه بوو
 که (میتا فیزیکچیه) ، بواره کانی زانست
 له یه کتریه وه دورن ، بۆیه هۆکاره کانی
 چاره یشیا نله بنچینه دا جیا وازه ، ئه م
 جیا وازه شه ره وه کچۆن پاریزگاری

له ده لاله ته کانی ناکات ، ته نه اوه هۆی
 ئاراسته ی که ره سه ته کانه بیئت بۆ کاره کان.

* پالنه ری ئا شکراره نبۆه ولدانی نوئی و
 به هۆیا نه وه گۆرانی ئاراسته ی ئا مانجه کانی
 لیده که ویته وه بۆ ئا لویری بونیا دیدانی
 واقعی له نا وناستی کۆمه لایه تی ، یا ئناستی
 په یوه ندی له نیوانخه لکیدا ، له نا وئه مه شدا
 به شیکله فه لسه فه هیه ، کامه ی پۆزه تیفا و
 کامه ی نیگه تیغه ، ئایا پیگه ی کۆمه لایه تی بۆ
 فه لسه فه له مه داده بینین ؟

- نا تو انریتبا سله پیگه ی کۆمه لایه تی به و
 مانایه بکری ، ئه گه ربمانه وئ وه لامی ئه و
 پرسیاره بده یه وه ، پیوسته یه که مجار
 پرسینکۆمه لگه چییه ؟ ئه مروؤشکۆمه لگه
 شتیکنیه جگه له سیغه یه کی ره ها بۆ
 خودیه تی نوئی ، لیره شه وه فه لسه فه لایه نیکی
 روانیندا گبرده کات و مافی ئه وه شی نییه لئی
 پیرسریت .

به لام پرسیاره وه یه تا چئاستیک
 گۆرانی کۆمه لگه و دروسته وده گونجی ،
 له باره ی پیوستی گۆرانی کۆمه لگه شه وه
 ئه گه ری نه وه بۆرسته کی کارلما رکسله
 (پیشنیاره کانله سه رفیورباخ) ، ئه مکاره ش
 په یوه ندی به وه هیه که مروؤفه وله ماهیه ی
 ته کنؤلۆژیا دا وند ه بیته ، به لامه شه شی رۆژی
 ده ربکه وئ نازانمه مه رووده دات ، یا نه ،
 به لامه ماهیه تی ته کنؤلۆژیا داده رکه وتنی
 یه که مده بینمۆ نهینییه ککه زۆر ترینقولی
 له خوگرتووه که ناوی (روداوه کان) لیره وه
 ده بیئت پیگه ینده ر فه تبؤ قسه نییه
 له به رامبه رته کنؤلۆژیا ، یا ئنیدا نه کردنی ،
 به لامه وه ی په یوه ندی به ماهیه تی
 ته کنؤلۆژیا وجیانی ته کنؤلۆژیا وه هیه ،
 به بۆ چوونی منبا بیته وه ته و او بکریت ،
 مادام مروؤفه جولی له چوارچیوه ی په یوه ندی
 خودیابه تدا ، ئه مه شواته ناتوانریت
 له تیگه یشتنی ماهیه تی ته کنؤلۆژیا بگه یین
 له روانگه مارکسیه که وه .

* ه مووتیروامانه کانتله و پرسیاره
 دروست بووه که پرسیاره بنچینه یی فه لسه فه
 له شته که بریتیه له پرسیاره لگه ردون
 ئا ماژه تانبه وه کرد که ناتانه ویت پیشتیاریک
 بخه نه سه ریشتیاریه کانی ترتان ، به وه ی

گه ردوونخوا وه نچۆنیه تی جیا وازه وه ک
 تاییه تمه ندی شوینی کردار راسته قینه ،
 له چروانگه یه که وه ده توانوه لامی ئه و
 پرسیاره بده نه وه که بۆچی کانی کشتیکنییه
 جیگه ی بگریته وه ؟

- ده بیئت دوو پرسیاره لامبده مه وه
 یه که میا نپرسیاری گه ردونرونبکه نه وه ،
 چونکه و ازانمنا رونیه کله پرساره که دا
 هه یه ، گوزارشتی (پرسیاری گه ردون) خاوه ن
 دووده لاله ته ، واته پرسیاره ی گه ردون پرسیاره
 له کائله به رئه وه ی کائله میرسیاره شه وه
 ئه وه دیاریده کریتکه کائنجیه ، وه لامی
 پرسیاره ی ئه مه به دیاریکاره ی گه ردوون
 ده ستیشاند ه کات ، به لامه شتوانینله م
 پرسیاره له وه بگه یین ، ئا ماد ه بووندا
 ئا ماد ه بوونقه سه ده کات ، له ئیستا داساتی
 کاتی هه یه ، بۆیه دیاری کردنی گه ردون
 په یوه سته به کاته وه .

پرسیاری دووه مه و پرسیاره یه که (لیبتر)
 کردی (شیلنگ) وه لامیکیدایه وه ، منیش
 له کۆتایی وانه که مداوه لاممدانه وه که
 (میتا فیزیکچیه) که پیشتی ئا ماژه مبق
 کرد ، به لامه میرسیاره و اتایه کی جیا وازتر
 وه رده گری ، چونکه وینا ی میتا فیزیک
 په یوه سته به و پرسیاره ی که له باره یه وه
 ده کری ، بۆچی لیره دا کائنه یه وله بری هیچ
 شتیکی دی نییه ، ئه مه شواته جهۆکاریک ،
 یا بنچینه که یه واده کاتکا ئنکا ئنبیت و
 شتیکی ترنه بیته .

به پیچه وانه شه وه ده پرسیم ، بۆچی کائن
 هه یه وهیچیشنییه ، که واته میتا فیزیکچیه ؟
 منپرسیار له باره یه وه ناکم ، به لام پرسیار
 له ماهیه تی ده که م .

* چۆن فه لسه فه که تانچا لاکده بیته
 له کۆمه لگه یه که دا که مه هامه که ی دیاریکاره ،
 یا خودکار له سه رئه وه یه که مارتنها یدگه ر
 گرنگیه کانی له سه رگه ردوونچر کرد وه ته وه ،
 به شیاو زیگقورپانی به مه رجی مروؤفی داوه ،
 واته مروؤفه کۆمه لگه داوه ککه سه ؟

- ئه مره خنه یه له سه ربیرکردنه وه یه کی
 هه له یه ، چونکه پرسیاره لگه ردون
 ئا سانه و په یوه سته به ماهیه تی مروؤفه وه ،
 بیرکردنه وه ی سه رکیشله سه رگه ردوونه و

کرانه وه ی که رد ونیشپییو یستی به مرۆفه ، مرۆ قیشبه رۆ لی خۆ ی مرۆ فنییه ، ئه گه ر ئه مکاره نه کات ، لیر ه شدا پیو یسته ئه م حاله ته حه سمبکری ، تا چنا ستیکگرنگی به گه ردووندراره و مرۆفله بیرکراوه ، ناتوانین پرسیارله گه ردوونبکه یین ، بیئه وه ی پرسیار له ماهیه تی مرۆفنه که یین .

* جاریکیا ننیچه و تی " فه یله سو فبریتیه له ویزدانسی ئازارده بۆ سه رده مه که ی ، با و ازله په شیککی مه به ستی نیچه بهینین ، به لامهه ولی ئیوه بۆ ئاشکرا کردنی میژووی فه لسه فه ، تا ئیستا وه کمیزووی هه لچوون په یوه سته به گه ردونه وه ، هه ندیکی ترمارتن هایدگه ربه ویزدانسی ئازاردراوی فه لسه فه ی رۆژئاواده ناسن ، ئیوه ناولینا نه که له کویره ده یین ؟

— ده بییه که مجارپرسیاره که تان راستبکه مه وه که با سله میژووی هه لچون ده که نه ، نا بیئنه مه به واتا سلبییه که ی وه ربگریتمنا سله ممیژوه ناکه م ، به لام له چاره نووسی گه ردووندا زۆرتربکشینه وه به به راوردله کرانه وه ی گه ردووندا وه ی تییدا ده ژین ، میژووی کی ئالو زنییه ، به لکو پاشه کشه یه له گه ردوون .

* دووشته یه ده به نه با به تی پرسیاربه وه ی تموحی زانستبۆده سته به سه راگرتن و تیگه یشتنله ته کنه لۆژیا ، ته نها ئه وه کاره دروسته ده یزانیت ، مه به سته یی بگا ته ئامانجه که ی ئه وشته یی که خه لکی له م سه رده مه داله زانستی چاوه ریده کات ، چونکه مرۆفبه هۆی ته کنه لۆژیا وه ده گاته ئه وشته یی ده یه ویئ ، مه به ستا نچیله وه ی که بانگه شه یی بۆ ده که ن و ده لینزانست بیرناکاته وه ؟

— یه که مجاریاسله میشکبکه م ، من به دیارده یه کی راستی ته واوی ده زانم ، ئه مرۆله جیهاندا که میککه له به کارهینانی میشکبه یه وغیا بی زۆربۆ بیرکردنه وه ، ئه و نا ئاماده یه که په یوه سته به له بیرچونه وه ی گه ردوون .

به لامرسته ی زانست ، نه کبیرکردنه وه ، زۆرچاوه ریمرکردتاوه کوله وانه یه کدا له زانکۆ ی بفرایبورگدا با سمکرد ، به واتا



زانستنا جو لیتله ره هه ندی فه لسه فه دا ، له گه لئه وه شدا وه ستاوه به بیئه وه ی ئه وه بزانیله مدورییه وه ، بۆ نموونه له چوارچۆیه ی چه مکه کانی کات وشوین و جوله داده جولیت ، به لامزانستوه کزانست ناتوانیتله دیاریکردندا جوله وکات وشوین حه سمبکات ، بۆیه زانستبیرناکاته وه ، بۆیه به هۆی ریبا زه کانییه وه هه رگیزنا توانن به مو اتا یه بیربکا ته وه ، بۆ نموونه ناتوانم بیربکه مه وه که فیزییا چیه ته نها به چۆنییه تی پرسیار ی فه لسه فی نه بیئ ، رسته که زانست بیرناکاته وه له زانسته وه وه رنه گیراوه ، به لکو تو ماریکه له بنیادی ناوخۆی وسه ربه ماهیه تی زانسته وله لایه کی تریشه وه له سه ر بیرکردنه وه ی فه لسه فه وه ستاوه .

* مه به ستا نیچیه له یاسای ته کنه لۆژیا له مه ترسی ئه تۆمی بۆ مرۆفمه ترسیدارتره ؟

— ئه وه ی په یوه سته به ته کنه لۆژیا و په تاییه تی ماهیه ته که ی ، و تا ئیستا ئه وقبوله ی نییه ، له گه لئه وه ی زانستی سروشتی له سه ر

سیاده ی ماهیه تی ته کنه لۆژیا وه ستاوه ، نه کبه پیچه وانه وه ، پیو یسته له سه ره تاوه بلیممند ژی ته کنه لۆژیا نیم وشتی کمله دژی نه وتوه ، یانشتیککه پیده وترئ شه ی تانیته له ته کنه لۆژیا دا ، به لامهه ولده ده مله ماهیه تی ته کنه لۆژیا بگه م .

به لامکا تیکبا سله ترسی ته کنه لۆژیا که زیاتره له مه ترسی چه کی ناوکی ، مه به ستم ئه وه یه ئه وه ی ئه مرۆگه شه ی پییداوه وه کبیوفیزییا ، ئیمه ده توائینله ما وه یه کی دیارکراودا ، مرۆفدروس تبکه یین ، واته له سه ر ئه وبنیاده یی که له ماهیه تی ئه ندامیه یی په تیدا هه یه ، به پیی ئه وه ی پیو یستما نه ما هرن ، یان نا عاقلن ، یانته مه ل ، بۆیه پیو یسته ئه وه له تیگه یشتنه ره فزبکه ینه وه که واما نلیده کات دژی ته کنه لۆژیا یینکه منله ته کنه لۆژیا دا ده یینمبه دیاریکراوی له ماهیه ته که ییدا ، مرۆف له ژیره یزدا ته حه دای ده کات و ناتوانیتلی سهر به سته ییت .

* هه مو وشتی کچه یوه سته به دیاریکردنی خود ، ئایا ته کنه لۆژیا چیه و بۆ له سه ر مرۆف چرپوه ته وه ، مرۆفنا توائینه مو وشتی ک بزانیئ و ئه وکارانه یی ده ییکاتما هییه تی بزانیئ ، ئایا ئامازه یه که یه بۆ ئه وکاره ی که بیریلیده کاته وه ده بیئه واقع ؟

— که سنانا زانیئمه سیری بیرکردنه وه ی چی ده بیئ ، پیشتترله سالی (۱۹۶۴) با سیکمله سه ر (کو تایی فه لسه فه و ئه رکی بیرکردنه وه) ته وه رجیوازی له نیوان فه لسه فه و بیرکردنه وه مکردوه وه کئ وه ی لییده که م .

ئه وه ی بیرکردنه وه له فه لسه فه جیا وازده کان له ریگه ی رونکردنه وه ی ماهیه تی چه مکی یۆنانی (aletheia) ئه مبرکردنه وه یه ، که خودی شته که خۆیه تی به به راوردله گه ل بیرکردنه وه ی میتا فیزیکی ، که زۆرئا سانتره له فه لسه فه ، به لامبه هۆی ئاسانی زۆر قورستره له کاتی ئه نجامداندیدا ، چونکه داوی گرنگیدانه زمانده کات ، نه ک دا هینانله زاراهه یی نوئی وه کیپشت ده مانزانی ، به لکو گه رانه وه یه بۆ ناوه رۆکی بنچینه یی زمانه تاییه تیه که مان .